

SADRŽAJ

	Strana
PREDGOVOR	1
I. UVOD	3
1.1 PREDMET I DEFINICIJA MJERNE TEHNIKE	3
1.2 ZADACI MJERENJA	7
1.3 PODJELA MJERENJA	8
2. METODE I SREDSTVA MJERENJA	12
2.1 PODJELA MJERNIH SISTEMA PREMA PRINCIPU MJERENJA	13
2.2 PROBLEMI I OGRANIČENJA U MJERENJU	13
2.3 STRUKTURA MJERNIH SISTEMA	14
3. MJERENJE NEELEKTRIČNIH VELIČINA ELEKTRIČNIM PUTEM	15
3.1 MJERNI SISTEM	15
3.2 ELEKTROMEHANIČKA ANALOGUA	16
3.3 MEHANIČKE ULAZNE KARAKTERISTIKE	24
3.3.1 Mehanički histerezis i histerezne pojave u mjernim instrumentima	25
3.3.2 Dinamički procesi	27
3.3.3 Mjerni sistemi u dinamičkim uslovima	28
3.4 MJERNI PRETVARAČI	31
3.4.1 Magneto električni mjerni pretvarači	33
3.4.1.1 Elektrodinamički mjerni pretvarači	33
3.4.1.2 Elektromagnetni mjerni pretvarači	37

3.4.2	Piezoelektrični mjerni pretvarači.....	39
3.4.3	Fotoelektrični mjerni pretvarači	42
3.4.3.1	Fotoelementi	42
3.4.4	Termoelektrični mjerni pretvarači.....	44
3.4.5	Induktivni mjerni pretvarači	47
3.4.6	Kapacitivni mjerni pretvarači	50
3.4.6.1	Pretvarači sa promjenljivim rastojanjem kondenzatorskih ploča	51
3.4.6.2	Kapacitivni pretvarač sa ugaonim preklapanjem.....	54
3.4.6.3	Kapacitivni pretvarač sa promjenom dielektrika.....	55
3.4.7	Otpornički mjerni pretvarači	55
3.4.7.1	Opis mjerne trake.....	56
3.4.7.2	Uticaj temperature	60
3.4.7.3	Karakteristike i materijal mjerne trake	61
3.4.7.4	Ljepila i uslovi rada mjernih traka.....	63
3.4.7.5	Veze između napona i deformacija	63
3.4.7.6	Ostali otpornički pretvarači za mjerenje mehaničkih i procesnih veličina	65
3.5	PRENOS I REGISTRACIJA MJERENIH VELIČINA	69
3.5.1	Prenos mjerenih veličina	70
3.5.2	Registrowanje mjerenih veličina	71
3.5.2.1	Analogni registracioni uređaji	71
3.5.2.2	Digitalno memorisanje podataka	74
4.	ANALIZA GREŠAKA MJERENJA	75
4.1	SISTEMATSKE GREŠKE.....	76
4.2	SLUČAJNE GREŠKE.....	78
4.3	GRUBE GREŠKE	85

Mjerna tehnika

4.3.1	Definisanje grube greške ako je poznata tačnost mjerenja.....	86
4.3.2	Definisanje grube greške ako nije poznata tačnost mjerenja.....	87
5.	OBRADA REZULTATA MJERENJA	88
5.1	OBRADA REZULTATA DIREKTNIH MJERENJA	88
5.2	OBRADA REZULTATA POSREDNIH MJERENJA	90
5.2.1	Metod "Maksimum-minimum".....	90
5.2.2	Statistički metod.....	91
5.3	PRIKAZIVANJE REZULTATA MJERENJA	91
6.	KONTROLA I MJERENJE FIZIČKIH VELIČINA.....	93
6.1	MJERENJE SILE.....	93
6.1.1	Elementi i klasifikacija pretvarača za silu.....	94
6.1.2	Elastični članovi	96
6.1.3	Proračun i karakteristike tenzometarskih dinamometara.....	98
6.1.4	Elektromagnetni i kapacitivni dinamometri	100
6.1.5	KALIBRIRANJE DINAMOMETARA.....	101
6.2	MJERENJE OBRTOG MOMENTA I SNAGE.....	103
6.2.1	Mjerenje obrtnog momenta pomoću mjernih traka.....	103
6.2.2	Mjerenje obrtnog momenta pomoću induktivnih pretvarača.....	106
6.2.3	Mjerenje obrtnog momenta mehaničkim torziometrom sa stroboskopskim indikatorom	107
6.2.4	Mjerenje snage pomoću kočnica	109
6.2.5	Ostali načini mjerenja obrtnog momenta i snage	111
6.3	MJERENJE UGAONE BRZINE I BROJA OBRTAJA	111
6.3.1	Mehanički tahometri.....	111
6.3.2	Magnetno-indukcioni tahometar.....	112
6.3.3	Indukcioni tahogeneratori.....	114

6.3.4	Impulsno mjerenje broja obrtaja.....	115
6.3.5	Stroboskopsko mjerenje ugaone brzine.....	116
6.4	MJERENJE I KONTROLA ISTROŠENOSTI DUELOVA	117
6.4.1	Ferografija	118
6.4.1.1	Indeks intenziteta trošenja	118
6.4.1.2	Analiza ferograma	119
6.4.2	Kontrola maziva	119
6.5	MJERENJE PRITISKA	121
6.5.1	Manometri	123
6.5.1.1	Hidrostatski manometri.....	123
6.5.1.2	Mehanički manometri.....	125
6.5.1.3	Elektronski manometri	126
6.6	MJERENJE BUKE	126
6.6.1	Postavke o zvuku.....	126
6.6.2	Izvori buke.....	128
6.6.3	Ciljevi mjerenja buke	130
6.6.4	Instrumenti za mjerenje buke	132
6.7	MJERENJE VIBRACIJA	133
6.7.1	Utjecaj vibracija na mašine i opremu	137
6.7.2	Uzroci pojave vibracija.....	138
6.7.2.1	Poromećaj centričnosti (nesasnosni).....	140
6.7.2.2	Vibracije kao posljedica ekscentričnosti	141
6.7.2.3	Vibracije kao posljedica neispravnih kugličnih ležajeva.....	142
6.7.2.4	Vibracije kao posljedica neispravnih kliznih ležajeva	142
6.7.2.5	Vibracije kao posljedica mehaničke labavosti.....	142
6.7.2.6	Vibracije nastale usljed djelovanja pogonskih kaiševa	143
6.7.2.7	Vibracije kao posljedica problema na zupčanicima	143
6.7.2.8	Vibracije električnog porijekla	143

Mjerna tehnika

6.7.2.9	Vibracije kao posljedica rezonance	144
6.7.2.10	Vibracije kao posljedica djelovanja aerodinamičkih i hidrauličkih sila	144
6.7.2.11	Vibracije kao posljedica djelovanja naizmjeničnih sila	145
6.7.2.12	Vibracije kao posljedica pulzacija	145
6.7.2.13	Vibracije kao posljedica neuravnoteženosti masa	145
6.7.3	Uravnotežavanje rotirajućih dijelova tehničkih sistema	146
6.7.3.1	Osnovni pojmovi o uravnoteženju	146
6.7.3.2	Statičko uravnotežavanje	148
6.7.3.3	Dinamičko uravnotežavanje	149
6.7.3.4	Analiza sila na rotirajućim tijelima	152
6.7.4	Načini uravnotežavanja	156
6.7.4.1	Mašine za uravnotežavanje	156
6.7.4.2	Uravnoteženje u sopstvenim ležajima	158
6.7.5	Mjerenje vibracija	159
6.7.6	Kriteriji za ocjenu dozvoljenih vibracija mašina i uređaja	164
6.8	DIJAGNOSTIKA KOTRLJAJUĆIH LEŽAJEVA	168
6.8.1	Vizuelna kontrola ležajeva	168
6.8.2	Statička dijagnostika	169
6.8.3	Dinamička dijagnostika	169
6.9	OSTALE METODE MJERENJA I KONTROLE (KBR)	173
6.9.1	Magnetne metode (Fero-fluks)	173
6.9.2	Ultrazvučna kontrola	175
6.9.2.1	Metoda sjenke	179
6.9.2.2	Eho metoda	183
6.9.2.3	Aparatura za mjerenje	185
6.9.3	Radiografska kontrola	186

7.	ODABRANA POGLAVLJA IZ PROIZVODNIH	192
7.1	MJERENJA	192
7.1	OPTIČKI MJERNI UREDAJI	192
7.1.1	Mjerenje dužina pomoću optičkih uređaja	192
7.2	MIKROSKOP	196
7.2.1	Alatni mikroskop	196
7.2.2	Mašina za mjerenje dužina	199
7.2.3	Profil projektor	199
7.3	LASERSKI MJERNI SISTEMI	200
7.3.1	Podjela lasera	202
7.3.2	Primjena lasera u mjerenju	202
7.3.3	Laserski interferometri	203
7.3.4	Holografski mjerni sistemi	205
8.	LITERATURA	207
9.	OSNOVNE JEDINICE SI-SISTEMA	209
9.1	1.1 DEFINICIJE OSNOVNIH JEDINICA	210
10.	IZVEDENE JEDINICE SI-SISTEMA	211
11.	ZAKONSKI DODACI	212
12.	IZNIMNO DOPUŠTENE JEDINICE	213
13.	NORMALNA RASPODJELA	214
14.	STUDENTOVA RASPODJELA	217
15.	NOMOGRAMI	218